

نگاهی به نمایشگاه نقش و چاپ پارچه،
در مجتمع دانشگاهی هنر

چاپ و نقش پارچه از شکفتن تا شکستن

در شماره گذشته «فصلنامه هنر» سیری بر هنر پارچه بافی در ایران داشتیم و در آن مروری شده بود بر هنر پارچه بافی از دوره پیش از تاریخ تا دوره صفویه که امیدواریم دوستان این هنر از آن بهره گرفته باشند. در این شماره نگاهی کوتاه داریم بر نخستین نمایشگاه نقش و چاپ پارچه در مجتمع دانشگاهی هنر.

● نمایشگاهی از آثار دانشجویان رشته «نقش و چاپ پارچه» در اردیبهشت و خرداد ۱۳۶۴ در مجتمع دانشگاهی هنر بر پا گردید.

این رشته که در شمار رشته های نوظهور و تازه یاب هنری به شمار می رود، از لحاظ تنوع و وسعت و رنگارنگی رشته ای است جالب که در میان دانشجویان مدارس هنری، هواخواهان و دوستان بسیار دارد. لباس و به طور کلی رخت و ریخت و هیئت و کسوت در شمار نمودها و نمونه های هویت و ماهیت فرهنگی هر جامعه ای تلقی می گردد. اگر جامعه ای از تار و پودها و زمینه های مذهبی و ساخت و بافتهای اصیلش که با عرف و سنت و تاریخ آن سرزمین هماهنگی و همگونی داشته باشد، در راه طراحی و نقاشی پارچه استفاده کند، باید از نظر فرهنگی آن جامعه را غنی و مستغنی از پیرایه و زروزورها و فرهنگ و فضاها و ذهنی و عینی بیگانه دانست. در جامعه ما که از لحاظ تاریخی پشتوانه ای سخت سالدیده و مدید دارد می توان از انواع بافتهای بومی و عشایری و ایلیاتی سود جست همچنانکه دانشجویان در این نمایشگاه، با نوآوری متکی به

سنت و عرف پیشتازانه در برابر زمینه های غیر ایرانی و غیر بومی جهت گرفته اند و کوشیده اند تا با یاری جستن از آثار اقلیمی و قومی مانند ایلات و عشایر کارهائی صاحب شناسنامه بیافرینند.

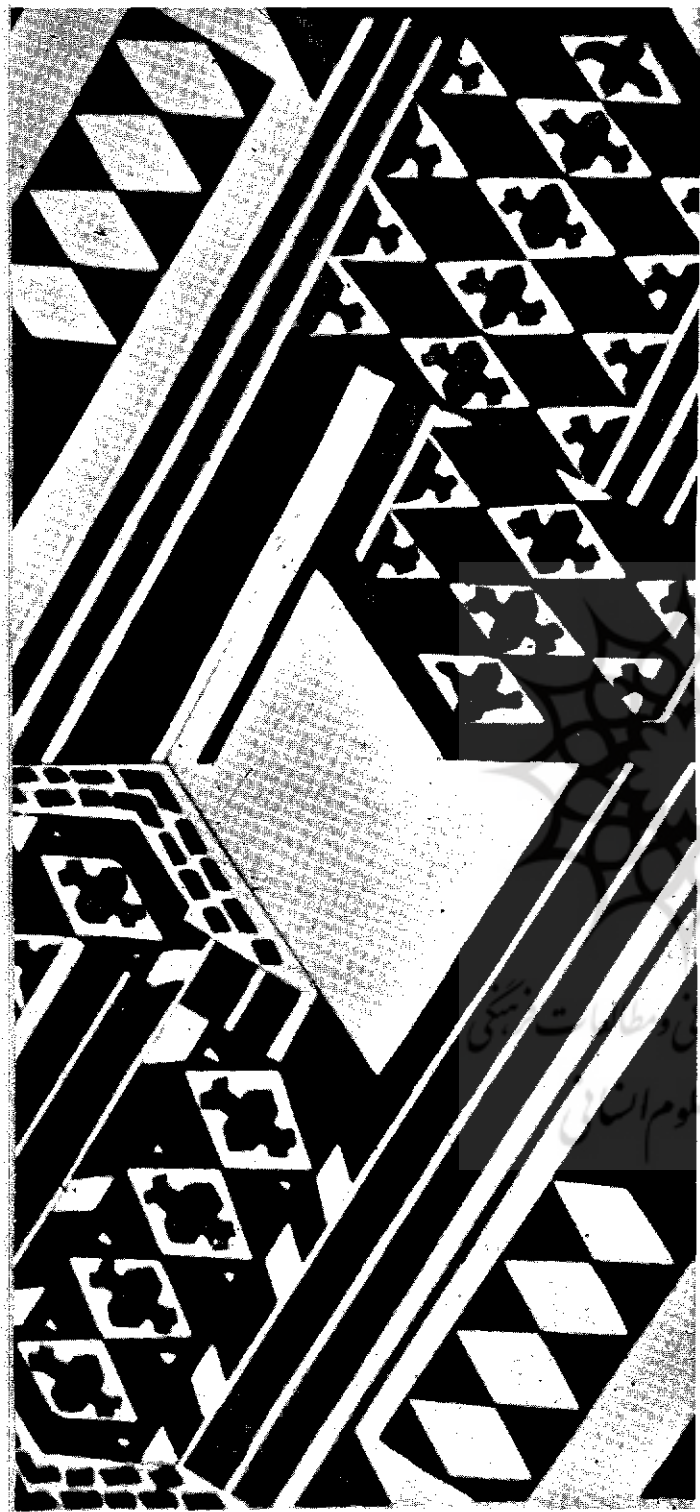
به گفته پیامبر اسلام حضرت محمد (ص): «وای بر قومی که می پوشد لباسی را که خود نمی بافت». این سخن نغز و پرمغز جانمایه یکی از آثار این نمایشگاه است.

در این نمایشگاه کارهائی در این زمینه ها بچشم می خورد: طرح چادر نمازی با الهام از انواع میوه ها، طرحهای کود کان از ملحفه و روبالشی گرفته تا پرده ای و روختی، لباس، طرح پارچه با الهام از طبیعت، طرح پارچه با الهام از مینیاتور، طرح بافت پارچه با استفاده از تکنیکهای مختلف (بافت ساده ریپس، پاناما، سرز، تا پیستری یا بافتهای پودنما)، طرح گلیم، طرحهای اسلیمی، زیر بشقابی، کارهای تزئینی و روی دیواری، طرحهای رومیزی یا پائی، طرح پارچه با الهام از طرحهای ترکمنی، چاپهای سیلک و باتیک و دندانی، طرحهای راپرت بندی و واریاسیون رنگی.

از آنجا که این رشته قلمرو اقلیمی کم و بیش ناشناخته در جامعه ما دارد، توضیحاتی مختصر و موجز پیرامون چند نوع از انواع طرحهای پارچه می آوریم:

«راپرت»، تکرار طرحی در صفحه است، آنگونه که نظم آن به هم نریزد. «واریاسیون»، از لحاظ رنگ بندی و تجربه هائی در زمینه رنگ و آمیزه ها و تلفیق های آن اهمیت آکادمیک دارد. چاپهای دندانی، باتیک و سیلک سه نمونه

از تکنیکهای چاپی جهت رنگ ناپذیر ساختن پارچه هستند. اما مهمتر از این متفرعات و جزئیات فنی، شیوه‌های الهام‌گیری دانشجویان از آثار قومی و اقلیمی و عشایری است. یکی از گلیم‌هایی که در این نمایشگاه عرضه شده بر اساس اشکال گلیم‌بافی منطقه باختران طراحی شده است و یابه گفته مسئول هسته نقش و چاپ پارچه ودانشگاه هنر، در دهکده «تشکی» گیلان نوروسان در مراسم عروسی یک «قطعه پارچه ابریشمی دندان» به همسرانشان تحفه می‌دهند و این سنت دیرپا و مانا هنوز هم در میان این افراد حضوری محسوس و ملموس دارد.

نکته‌ای که یادآوری آن مهم است تولید این پارچه‌ها در حجم و گستره‌ای بسیار بیش از اینهاست. به گفته دانشجویان به رغم قابلیت تولید پارچه هنوز از سوی صاحبان صنایع نساجی واکنشی در برابر این نمایشگاه و اساساً فرآورده‌های هنری این رشته نشان داده نشده است و تنها در مواردی از سوی کارخانه‌های حوله‌بافی روی آوری‌هایی شده که ناچیز است. از سوی دیگر گویا مسئولان در صدد انحلال این رشته هنری هستند. با تأمل و تدقیقی عمیق و در خور می‌توان دریافت که تداوم و استمرار این رشته در سطح تعلیمی و آموزشی، از نیازهای مبرم جامعه ماست. اگرچه فعلاً بخشی بنام «لباس و طراحی و خیاطی» در دانشگاه «الزهر» به کار تدریس و تعلیم علمی این رشته مشغول است، اما ما امیدواریم که وزارت علوم و آموزش عالی شرایطی مجدد برای احیاء و ادامه این رشته در دانشگاه هنر فراهم بیاورد.

